

"גם לנשמה מגיע אוכל"

ה'לות לחשה חיזורים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת עקב שנת תשפ"ב

1. מתרים לצדקה המקבל אחוזים, האם מותר לו ללחוץ על הנותן להגדיל את התרומה, או שמא יש בזה משום 'לא תחמוד'?
2. מי שאינו מקבל את הייסורים באהבה האם מבטל מצות עשה? הוכח מפרשת השבוע!
3. חולה קורונה שאיבד את טעם האוכל האם חייב לברך ברכת המזון? הוכח מפרשת השבוע!
4. חולה קורונה האם יכול להרהר ברכת המזון בלבו ומה הדין כשהבריא האם צריך לברך עוד הפעם בפיו? הוכח מפרשת השבוע!
5. כהן החולץ מנעליו בידי לצורך נשיאות כפים, האם צריך נטילת ידיים? הוכח מפרשת השבוע!
6. מדוע מניחים תפילין על יד שמאל ולא על יד ימין שהוא יד החשוב בכל מקום?
7. מדוע מי ששולט בשתי ידיו חייב להניח תפילין והרי כיון שאין לו יד כהה יהא פטור מתפילין?
8. הקורא קריאת שמע אחר זמנה לשם קריאת שמע האם עובר על איסור בל תוסיף? הוכח מפרשת השבוע!
9. מי שטעה בתפלת שמונה עשרה האם הברכות האלו מצטרפות למאה ברכות?
10. האם שייך גלגול נשמות בגוי? הוכח מפרשת השבוע!
11. אדם שהלב שלו נמצא בצד ימין באיזה יד יניח תפילין?
12. כאשר מותר לאכול בשר פיגולים בגלל פיקוח נפש האם צריך להכשיר את הבשר? הוכח מפרשת השבוע!
13. חידה: מי אמר למי על כל לעיסה ולעיסה תהרהר בדברי תורה?

במחשבה תחילה: הפעם הבאה שאתם יושבים לאכול סלט טוב, תחשבו קצת על הפרות המסכנות. יום אחר יום, כל מה שהן אוכלות זה אותו צעף פשוט. תנסו לתאר לעצמכם דיאטת צעף 365 ימים בשנה. לפעמים הוא לח, לפעמים הוא יבש. בלי רוטב, בלי מלח, רק צעף. אחרי כמה זמן, הצעף הזה באמת יוצא לנו מהאף. איך הפרות מסתדרות עם זה?? רוב הצלי החיים בצולע מסתדרים מצוין עם תפריט פשוט וקבוצ. אבל לא האדם. אלו בני אדם צרכים ציוון.

מנקודת מבט פסיכולוגית טהורה, אנתנו יכולים לחיות על החמט והמים לבד. אז מה צומד מאחורי החיפוש אחר ארוחה טובה, לגידה, מטעמי מאפה, באסט, פסטוראמה ושאר המצדנים הקולניאריים? נראה שצרכים אחרים לא מלאים שם תשובה שלילית, או חוסר הנאה, נובעים מפשטות התזונה שלהם! אז למה רק האדם לא יכול "לחיות על החמט לבדו?"

בני אדם, שלא כשאר הצלי החיים, זקוקים למשמעות בחיים. חכמי הקבלה מסבירים זאת בתור אחת המקבילות בין הצולע החומרי לצולע הרוחני; מקבילה שמניעה אותנו לרצות יותר מאשר לחט לבדו. למרות שהאכל הוא תחליף צלוב להנשמה אמיתית ולמשמעות, הוא בכל זאת מהווה, לצתיים קרובות, מוקד לחיפוש שלנו אחר משמעות. אבל, הדחף האנושי למציאת משמעות לא נמצא בפלאפל. לרוע המזל, אנתנו לפעמים כל כך ממוקדים בחיפוש, עד שאנתנו מקשיים את ההנשמה במקומות הכי פחות סבירים, ולפעמים גם הכי פחות יציבים.

פרשת השבוע מכלילה את אחת השורות המפורסמות ביותר בתורה: "לא על החמט לבדו יחיה האדם" (דברים ח', ט'). מצטטים את המלים האלה לצתיים קרובות, אבל המשק הפסוק חסור לא פחות: "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם".

מה שהפסוק אומר לנו הוא, שמציוון שהאדם אינו יכול לחיות על החמט לבדו, אז: או שהוא ימלא את החלל הנוסף הזה במשמעות אמיתית - מערכת יחסים עם בוראו; או שהוא יחפש תחליפים למשמעות כזאת, כמו אוכל.

בימינו במיוחד לאחר הסערים של מציפת הקורונה, המסעדות עלו לדרגת מקדשים, מתכונים הם סודות מקודשים; שבים הם הכוהנים הדדוליים. חיפוש אחר הסוסי המושלם יכול לצעות לחתול שלק את היום, אבל לך זה לא יעשה כלום, חוץ מלמלא את הבטן. שימו לב שככל שהיום שלכם מלא יותר במשמעות, ככה אתם מתאווים פחות לאוכל. כולנו חווינו ימים מלאי התרעלות והנשמה, שבהם תאוות האכילה שלנו נצמזה. לפעמים אפילו דיאלנו על ארוחות שלמות!

כאשר החיים ממוצים, אנתנו מחפשים פחות את הסיפוק במזון. לפעמים יש לנו משהו למארי שנה מלחט כדי להגין את עצמנו. לצומת זאת מצד שני, לכולנו היו ימים מדכאים שבהם תאוות האכילה שלנו התעצמה עד טירוף. תבינו מה שנה אומר: אם אנתנו משתמשים במזון בתור תמריץ, זה רק בגלל שהחיים לא כל כך ממריצים.

לרוע המזל, החיפוש שלנו אחר משמעות לא יכול להתממש באותה קלות כמו שמלמינים פיצה. מקדונלדס הרגילו את הצולע המצריחי לחשוב, ניתן למלא מיידית חסר נובע מ"תחושת רע". אבל, כדי למלא צרכים רוחניים, יש צורך בהרבה יותר זמן ממשלש הדקות שלוקח להגמין המבורגר צ'יפס.

יש דרך פשוטה כדי לאמוד את רמת הרוחניות שלנו: אם אנתנו זקוקים למזון כדי לשפר את מצב הרוח, כנראה אנתנו לא מצליחים לספק את הצרכים הרוחניים שלנו. ככל שננסה, לא נגיע לסיפוק ממש כמות של צולע שוקולד. אבל כמו שגילינה חזירית לא תביא לנו הנשמה עצמית, גם דיאטה לא תזרוק לנו לחוש מאושרים יותר! הביציות המטרידות בחיינו לא יפתרו "במכון לציצוב הדוץ", וגם לא בבגדים קטנים השתי מידות.

יש לכולנו הזדמנות פז: הפעם הבאה שתמצאו את עצמכם מחפשים צולעה לצידוד, חכו רגע נוסף להגדיר מה אתם רוצים להשיג באמת. שימוש בצוליות כדי להגיע למשמעות והנשמה אמיתיים, רק ירחיק אתכם יותר מהמקום אליו אתם שואפים באמת. אם רק ניתן לשכלל שלנו להוביל, ולא לבטן, אם רק נחשוב על 'מה מטריד אותנו באמת' ו'לאן אנתנו שואפים בגיבנו', נוכל להימנע מה"תיקון" המהיר והריקני שמציע האוכל, ובמקום זה, למצוא את המשמעות שאליה אנתנו כל כך כמיהים. אם אנתנו מצפים מהאוכל שיצניק לנו סיפוק בחיים, סימן שכבר צלינו על המסלול הלא נכון. אבל התאוה הזאת היא גם סימן אמיתי לך שאנתנו זקוקים ליותר משמעות. החשק שלנו לפיצה-מטר היא תמרוך אדום: צרוק! אתה לא על המסלול הנכון! רק כאי מאוד שנזכור טוב: אל תנסו להציע שוקולד מתוק לנשמה רעבה!

מתרים לצדקה המקבל אחוזים, האם מותר לו ללחוץ על הנותן להגדיל את התרומה, או שמה יש בזה משום 'לא תחמוד'?

יש לדון האם דין לא תחמוד שייך במעות או אולי דווקא בחפץ מסוים. עוד יש לדון אם לא תחמוד שייך במתנה, או דווקא במכר, ואם שייך לא תחמוד בצדקה לא תחמוד במעות.

והנה בביאור הגר"יפ (סמ"ג לאוין רעא) כתב שאין שייך בחימוד ממון חברו לאו של לא תחמוד, שאין שייך לאו זה רק כשחומד דבר מסוים. אמנם בחפץ חיים משמע לכאורה שסובר שגם בזה יש לאו של לא תחמוד, שכתב בספר המצוות הקצר (ל"ת מצוה מ) כתב וז"ל: שלא לחמוד דבר של חברו וכו', ומצוי זה בחתן שמכביד על חותנו קודם החתונה שיינתן לו דבר פלוני ופלוני מה שלא התנה על זה בשעת כתיבת התנאים, לדוגמא החותן הבטיח דירה בת שתי חדרים, וקיבל אותה, ועכשיו הוסיף החתן ודורש חדר שלישי, והוא מנמק זאת בכמה נימוקים, והחותן לא עמד בלחץ ונתן לו חדר שלישי, ואף על פי שחותנו ממלא מבוקשו, אעפ"כ עובר החתן על לאו זה דלא תחמוד, עכ"ל. והרי החתן אינו חומד אלא את כספו של חמיו, ולא דבר מסוים ואעפ"כ כן סובר שיש בזה משום לא תחמוד.

"פסילי אלוהיהם תשרפון באש לא תחמוד קסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תקוש בו כי תועבת ה' אלוקיך הוא (ז. כה).

שאלה: מתרים לצדקה המקבל שלושים אחוז מתרומותיו, פנה לראובן וביקש את תרומתו, ראובן הוציא לו מאתיים שקל ונתן לו, המתרים התחיל להפציר בראובן שיינתן לו עוד כסף כי המקרה מאד קשה, בתחילה ראובן סירב, אך לאחר הפצרות מרובות ראובן השתכנע וביקש להוסיף עוד חמישים שקל לצדקה. כעת ראובן מסתפק לעצמו האם מותר לתת תוספת זו למתרים, כי המתרים מקבל שלושים אחוז עבור התרומה, ואם כן בהפצרתו אולי עבר על 'לא תחמוד', וכשאני אתן לו אכשיל אותו בלפני עור של 'לא תחמוד', שמיד שאתן לו את הכסף הוא יעבור על לפני עור, האם עדיף להימנע מלתת לו זאת, ואתן את הכסף לעני אחר?

לא תחמוד במתנה

רבינו יונה בספרו שערי תשובה (שער ג אות מג) כתב שהחמוד לקחת כל חפץ והוא איש נכבד, שאם ישאל שאלה אור פניו לא יפילון אסור לשאול מעם רעהו מקח 'או מתת', בלתי אם ידע כי נתון ייתן לו בנפש חפצה ולא ירע לבבו בתנו לו, עכ"ל. הרי שכתב 'או מתת', שגם במתנה יש לא תחמוד. אמנם בארץ צבי (סימן ג) נשאל על ידי האמרי אמת, שאולי זה דעת יחיד, שאם לא כן איך מותר להפציר ולבקש צדקה. אמנם גם מהחפץ חיים (הנ"ל) משמע שיש במתנה איסור 'לא תחמוד', שהרי החתן מבקש מחמיו מתנה.

לא תחמוד בצדקה

לגבי לא תחמוד בצדקה, כתב בשו"ת ארץ צבי (סימן ד) בתשובה לאמרי אמת, שהרי כופים על הצדקה, ובצדקה הנותן מצווה ולא ירע לבבך בתת לו, ואם כן אם הנותן נותן ברוע לב, עבירה הוא עושה, על כן אין אנו חוששים לו ולקפידתו, כיון שהוא שלא כדין, ועד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו. וכן כתב החפץ חיים (שם) שיש לא תחמוד בכל הניתנות של רשות, לאפוקי של מצוה. הרי שבמצווה אין לא תחמוד.

לא תחמוד בצדקה כשלוקח אחוזים

אך עדיין יש לדון מה הדין כאשר לוקח אחוזים, האם בזה יש משום לא תחמוד, שהרי כוונת המתרים הוא גם עבור עצמו, כדי לקבל את האחוזים שלו, ואולי יש בזה משום לא תחמוד. והנה ראשית יש להקדים שהעושה מצוה אף שמכוון גם לצורך עצמו, כתב בביאור הלכה (סימן לח ד"ה הם ותגריהם) דאם כוונתו לשניהם שווה, מיקרי עוסק במצווה. כמו כן כתב בפתחי תשובה (יו"ד סימן רנו סק"א) בשם היד אליהו (סימן נד) דצריך לעמוד מפני הגובה צדקה בשעה שהולך וגובה מאיש לאיש כמו מפני כל עושי מצוה, אכן אם זה הגובה מקבל שכר על טרחתו אינו בכלל זה. וכתב במנחת יצחק (ח"י סימן פו) דכל זה שייך

מי שאינו מקבל את הייסורים באהבה האם מוטל מצות עשה? הוכח מפרשת השבוע!

"כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוהיך מייסרד" (ח ה).

איתא בסמ"ג (עשין סימן י"ז): מצות עשה לצדק את הדין על כל המאורע שנאמר (דברים ח ה) "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוהיך מייסרד", דרשתי העשה הזה לרבים, אם אחר שעשה תשובה, לא יבא עניינו בטוב כאשר בתחילה, מצות עשה לחשב בלבו כי לטובתו נשתנו ענייניו, כי קודם שעשה תשובה היה הקדוש ברוך הוא משלם לו שכר המצות שעשה בעולם הזה כדי לטורדו מן העולם הבא שנאמר (דברים ז' ו) "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו", וכדרך שהוא עושה לשונאיו לשלם להם שכר המצות שעשה בעולם הזה, כך משלם לאוהביו עונש העבירות שעשו בעולם הזה כדי שיהיו זכאים וקיימין לחיי העולם הבא, וכל אדם צדיק או בעל תשובה שמהרהר על המאורעות שאינם לטובתו עליו הכתוב אומר (הושע ז' ט"ו) "ואני ייסרתי חזקתי זרועותי ואלי יחשבו רע" אמר הקדוש ברוך הוא אני שלחתי להם ייסורים בעולם הזה כדי לחזק זרועותם לעולם הבא ואלי יחשבו רע ילקוט שמעוני והיה להם לחשוב כי: "את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי ג' י"ג).

ובחפץ חיים בפרשתן מביא שהדבר דומה לאדם שנכווה באצבעו, והורה הרופא לטבול את האצבע במים קרים, וכאב לו עוד יותר, אבל זו הייתה רפואתו, שנרפאה הכוויה, כך הם הייסורים, כואבים לשעתם אך הם רפואה לנפשו של האדם.

והבני יששכר הסביר הדבר במשל נפלא להבין שהכל לטובה: משל לילד קטן ששיחק עם סכין במטבח ונכנס אביו ולקח לו את הסכין והתחיל לצרוח למה יש לי כזה אבא רעה שרוצה להעניש אותי ולקחת ממנו משחקים, ולא מבין שזה לטובתו ולהצלתו ובוכה כן אנו בוכים על מה שנטלנו מאתנו ולא יודעים שזה הכל לטובה כי לא מבינים כמו שהילד אינו מבין. וז"ל בספרו

רק בגובה אשר מינוהו הקהל לגבות סכום קצוב שהתחייבו עליה כל בני הקהילה, והגובה לא צריך להשפיע על הנותן, אבל באופן שהמשולח עיקר עבודתו להשפיע על אחרים שירימו תרומה למוסדות תורה, "ולולי השפעתו לא היה נעשה מצות הצדקה", ובכלל זה התרומות שמשיג למוסדות תורה. שפיר הוי בכלל עושי מצוה. והנה בספר פרדס יוסף (ויקרא אות טז) הביא ששמע בשם הגאון רבי חיים מוולוז'ין ז"ל, ששלח משולח לאסוף מעות עבור הישיבה, ואחד לא רצה לתת, ואמר אנכי בעצמי אתן לרבי חיים, וכשהגיע האיש הנ"ל להגרי"ח ורצה לתת לו כסף לישיבה, לא רצה לקחת ממנו, והנותן התעקש וטען ואמר רצוני שיהיו כל מעותיי במלואם לישיבה, ושלא יקבל המשולח מזה חלקו עבור טרחתו, א"ל הגאון ר' חיים ז"ל שזה מנהג עכו"ם, כשנותנים מעות לבית תיפלה שלהם אינם נותנים ע"י אמצעי, אבל אנו נותנים ע"י אמצעי שגם ישראל אחר ייהנה מזה, ולכן הדין הוא שמקבלים קרבות מעכו"ם רק עולות, ולא שלמים (כמבואר במנחות דף עג ע"א) והטעם כנ"ל שכשנותן עולה דעתו שקרבנו יהיה כולו לה', שכולה כליל, מה שאין כן גבי שלמים ששם בעלים אוכלים וגם הכוהנים, זה עכו"ם אינו מבין שהוא ייתן קרבן לה' ואנשים אחרים ייהנו ממנו.

ובדרך שיחה (ח"א עמוד תקס) אמר מרן שר התורה הגרי"ח קניבסקי זיע"א, שהנותנים תרומה לישיבות אף שהמשולחים נוטלים אחוזים מהסכום, יש לנותנים מצוה כאילו הישיבה קיבלה מאה אחוזים, כי הרי זה צורך הישיבה להוציא עבור זה כך וכך אחוזים. כלומר הישיבה היא מקבלת מאה אחוז מהתרומה, וכמו שמותר לה לשלם לספקים ולכל צרכי הישיבה, אף שהם מרוויחים מכך, כך גם המשולח הוא חלק מצרכי הישיבה, שמותר לשלם לו. ואם כן התורם נותן מאה אחוז לצדקה, ואין כאן לא תחמוד, כיון שבמצווה אין לא תחמוד, ומה שהמתרים לוקח אחוזים, אינו לוקח מהתרומה, אלא התרומה היא כולה של הצדקה, והמתרים מקבל מהצדקה את כספו כפי מה שסיכמו, וכמו כל פועל שמקבל משכורת מהישיבה. (חש"ח ר"ה ו ע"א)

דרך פקודיך: מצות עשה ט' חלק המחשבה קטן שיש לו דעת דקטנות אזי מוכרח אביו ללמדה דעת ויתרון הכשר חכמה ויכנו וייסרו להשליך מידו הסכין וזכוכית הנאהבים לו לדעתו הקטנה לבל יגיע לו היזק, וכן שלא יאכל ויאהב דברים המפסידים ולא יתיירא מהתרנגול וכיוצא, והנה הילד אינו מבין וחושב שהוא אסור בגלות אצל אביו מחמת שאינו מניחו להשתמש במידותיו ודעתו כרצונו, אבל הגדול המשכיל יבין שהוא רחמנות וחסד מאביו לבל יגיע לו הפסד והיזק. כמו כן נתן ה' יתברך את התורה לישראל, ובה קדשנו במצותיו וצונו ככה וככה תעשו ותאהבו, וככה אל תעשו כי זה הפסדי, אעפ"י שאנחנו אינם מבינים ונראה בדעתנו שמאד היו מתוק וערב לחיכנו לעשות את אשר מנענו הש"י, וכן בהיפך בלתי עשות את אשר צונו, אבל אנחנו מחויבים לידע ולהודיע כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוהינו מייסרנו והוא היודע לטוב לנו ולנפשותינו, והנה כמו הנער המוכרח מתחילה בגזירת אביו להתנהג בכל ענייניו כנ"ל ואח"כ יתגדל ויתרחב דעתו וידע בטובות אביו, ובאם לא ישמע לעצת אביו בזדון לבבו בקטנותו יגיע לו הפסד ח"ו ולא יגיע לגדלותו, כמו כן אשר נתנה עפ"י התורה בהכרח כאשר צונו ה' אלוהינו יתגדל שכלינו ודעתנו ונצא מכלל זוהמת עץ הדעת טוב ורע ונבין הטוב ונשליך הדעת הרע לטוב לנו כל הימים, ובהיפך ח"ו לא יזכה האדם לגדלות המוחין והדעת. וידוע הרה"ק מאפטא זי"ע בעל האוהב ישראל אמר לפני פטירתו כשיעלה למעלה ירעיש עולמות עבור צרות העולם הזה, עבר כמה שבועות מפטירתו ולא עשה כלום, התגלה לתלמידו ואמר למעלה אני רואה שהכל חסד אני לא ראה שחסר משהו, ובה ביאר האמרי אמת מה שמשה רבינו אמר (שמות ל"ג) "וַיִּשָׁב מִשָּׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעִיתָ לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שָׂלַחְתָּנִי אֲנִי לֹא רֹאֵה שְׂזָה צָרָה בְּכָל, אִם כֵּן מָה אַתָּה שׁוֹלֵחַ אוֹתִי."

שעבר, ואותו אדם הולך לקופת חולים ומזריקים לו אותו זריקה והוא ברוגע נפשי, וכי זה כואב פחות, אלא התיירוץ הוא פשוט שכאשר יודע מי המזריק ומה מטרת הזריקה אף שזה כואב הוא לוקח את בשמחה, אותו דבר כאשר הקב"ה מזריק לנו ואנחנו יודעים שזה הכל לטובתנו אנחנו רגועים.

חולה קורונה שאיבד את טעם האוכל האם חייב לברך ברכת המזון? הוכח מפרשת השבוע!

וכן כתב המשנה ברורה (סימן קצ"ז ס"ק כ"ח): מי שהיה שבע קודם שאכל ואכל אכילה גסה שלא היה צריך לאותה אכילה אעפ"כ אם נהנה גרונו מאותה אכילה מברך עליו לפניו ולאחריו ומוציא אחרים, ואם נפשו קצה עליו ואינו נהנה גרונו אינו ראוי לברך לא לפניו ולא לאחריה לפי שזו אינה חשובה אכילה כלל לכל מצות שבתורה.

ובמור וקציעה לרבינו היעב"ץ תמה עליו: וז"ל ולא ידעתי מניין לו דבעינן הנאת הגרון לעניין ברכת המזון, היכא רמיזא והיכא כתיבה, אכילה ושביעה כתיבי, ורמז לדבר אף על פי שאין ראייה, (יחזקאל ג' ג) "בטנך תאכל ומעיך תמלא", שמע מינה דאכילה דבטן אכילה היא ומילוי המעיים בלבד, ואין דבר האכילה נקרא על שם הנאת הגרון, והיינו טעמא דמטעמת אין צריכה ברכה. ונפקא מינה: דאפילו תחב לו חברו אוכלין לתוך פיו בעומק הגרון או שבלע מאכלים שלמים בלי טעימת החיך והגרון, דבעי ברוכי כדכתיבנא לעיל, וכך נ"ל ברור כיון דשבע הוא מכל מקום.

ותדע עוד: שהרי אפילו במצה דמצווה, אמרו שיצא אם בלעה שלמה, אף על פי שלא טעם מאומה, ואין לומר דהתם אדרבה גרע משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, זה אינו כלום, דודאי המצות שהן בהנאה צריכים להיות כדרך הנאתן, והלא מברכים עליה על אכילת מצה, הרי שקרויה אכילה, ואף על פי כן יצא ידי חובה אפילו בבליעה, כל שכן באכילה דרשות, עיי"ש מה שהאריך.

ואפשר עוד לחלק דאפילו לפי שיטת המגן אברהם והמשנה ברורה חולה קורונה כן יצטרך לברך ברכת המזון: משום שבאוכל אכילה גסה אינו אוכל כדי להיות שבע דהרי הוא כבר שבע, לכן חייב להיות הנאת גרונו, מה שאין כן חולה קורונה שאוכל משום להיות שבע לא צריך הנאת גרונו.

חולה קורונה האם יכול להרהר ברכת המזון בלבו ומה הדין כשהבריא האם צריך לברך עוד הפעם בפיו? הוכח מפרשת השבוע!

המחשבה דאמרינן הכי במדרש אמרי האזינה ה' אמר דוד רבש"ע בשעה שאני יכול לדבר אמרי האזינה ובשעה שאיני יכול לדבר בינה הגיגי והגיגי ר"ל המחשבה שאם היה ר"ל דבור אפילו לבשר ודם אין לומר בינה בדבר ששומע אלא מתוך שאינו אלא במחשבה אמר לשון בינה וכן נראה מהפסוק שאומר "בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני" דמשמע שהדבור דבר אחד והמחשבה דבר אחר.

וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סימן קפ"ה ס"ק ב') שברכת המזון צריך שישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו, ואם לא הוציא כלל לא יצא.

וכתב במגן אברהם שם דאם מחמת חולי או אונס אחר קרא בלבו יצא כמו בעל קרי, עיין במחצית השקל שם, וכן בפרי חדש (סימן ס"ב). וכתב במשנה ברורה (סימן קפ"ה) דהאי יצא לא לגמרי קאמרי דהא קימ"ל הרהור לאו כדיבור דמי אלא ר"ל דעל כל פנים בשעה שאינו יכול לברך ירהר בלבו והקב"ה יקבע לו שכר עבור זה אבל בעצם אינו יוצא. וכותב המגן אברהם חידוש ועל כן כשנסתלק האונס אם עדיין לא התעכל המזון יברך ברכת המזון!

כהן החולץ מנעליו בידי לצורך נשיאות כפים, האם צריך נטילת ידיים? הוכח מפרשת השבוע!

וכתבו בספרים הקדושים בדרך רמז להסביר את הפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" בין הערב דהיינו החושך רח"ל שיש לאדם הסתרה, ובין הערב הכל יום אחד זה רק לטובתנו. ונראה לי להסביר דרך משל אדם שילך ברחוב ויבא אדם בפתע וייתן לו זריקה יהא בפאניקה וייקח לו כמה ימים להתאושש ממה

אוצר הספרים

בית המדרש "בית - יוסף"

"וְזָמַנְתִּי לָהֶם בְּלִילִיתִי וּבְזֻזוּמוֹתַי יָד וְיָלֵם טוֹב מִבָּלִים וּמִבְּזוּת לֹאם עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת"

בחסדי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש, אנו זקוקים בדחיפות לאוצר הספרים ספרי יסוד הלכה, ראשונים ואחרונים, מחשבה הגות ואגדה. וכן ספרות נוספות לטובת לומדי בית המדרש ומשתתפי השיעורים.

בוא ותזכה להיות שותף בכל זכויות הלימוד!

ניתן להנציח על גבי הספרים בהקדשה מיוחדת לבריאות / הצלחה / נחת / שלום בית / ז"ק / ולע"נ קרובים וידידים לפרטים נוספים: הרב יוסף ויצמן 052-8144488

לתרומות: בנק מרכנתיל דיסקונט 17 מספר חשבון: 89099 ע"ש: קול אליה גבעת זאב.

ניתן לתרום גם בביט סלפון מספר: 052-8144488

איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה!

פ.ד. 580720044 רחוב קרית יצרים 32 גבעת - זאב דוא"ר: koleliva@gmail.com

"ואכלת ושבעת וברכת" (ח. ל).

יש לחקור חולה קורונה שאיבד את טעם האוכל האם אינו חייב לברכת ברכת המזון או דילמא כיון שאינו מרגיש טעם אינו חייב לברך ברכת המזון.

הנה בפסקי ריא"ז בגמרא במסכת ברכות (פרק שלושה שאכלו) ומובא להלכה במגן אברהם (או"ח סימן קצ"ז ס"ק י"ב) כתב שהאוכל אכילה גסה שאינו צריך לאותה אכילה מוציא אחרים ידי חובתו, והוא שנהנה גרונו באותה אכילה, אבל אם נפשו קצה עליו ואינו נהנה גרונו אינו ראוי לברך על אותה אכילה לא לפניו ולא לאחריה.

"ואכלת ושבעת וברכת" (ח. ל).

יש לחקור חולי קורונה שאינו יכול להוציא מפיו ברכת המזון האם יברך בהרהור או דילמא אינו יברך בהרהור דהרהור לא כלום.

ראשית דבר יש לעיין האם צריך לברך? וכן האם אפשר לקיים מצות ברכת המזון בהרהור.

הנה איתא בגמרא במסכת ברכות (דף ט"ו ע"א) לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא.

וכתב ברבינו יונה (שם עמוד ח' מדפי הרי"ף) האי דאמרינן בלבו לא במחשבה לבד קאמרי דודאי בהרהור לא יצא דהא קימ"ל בגמרא במסכת ברכות (דף כ ע"ב) דהרהור לאו כדיבור דמי אלא ר"ל אף על פי שלא השמיע לאזניו כיון שחתיך בשפתיו יצא. וכותב ואומר מורי הרב נר"ו שמי שמתחייב בברכה ואינו יכול לאומרה שאין ידיו נקיות או שעומד במקום שאינו נקי כגון החולה שאין מיטתו נקיה ואינו יכול לבטא בשפתיים התפלה יש לו להרהר הברכה או התפלה שנתחייב בה, ואף על פי שאינו יוצא ידי חובה אלא באמירה יש לו להרהר בלבו וה' יראה ללבב וייתן לו שכר

של חליצה שהיא נקיה והייבם הולך עמו רק רגע אחד אינו צריך נטילה, וכי הנוגע במנעלים חדשים שעדיין לא לבשו אותה היה צריך נטילה זו, והרי לא אמרה אדם מעולם כיון שאין בהם לא זיעה ולא לכלוך. והנה במה שהביא ראיה שאין צריך נטילה, מזה שיכול לחבוק את גופו בידיו, אפשר לתרץ שכיון שגופו נמצא בתוך המים, וגם ידיו נמצא בתוך המים, הרי ידיו אינם נטמאים כיון שהם כעת טבולים בתוך המים, וכאילו רחץ את ידיו.

ובספר רוח חיים (ח"ב עמוד קנט) השיב בנו של החיים ושלוש, שאביו סובר שגם בלא טינוף יש ליטול ידיים כשנוגע במנעלים, וזאת מכיוון שיש על המנעלים רוח רעה, והוא בגלל שהולך על הארץ והארץ היא טמאה מקללת אלוקים, שאמר לה ארורה האדמה, ומשום זה נאמר בשבת (דף קכט ע"א) שלעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקנה מנעלים לרגליו, וגם נאמר בגמרא במסכת פסחים (דף קיג ע"ב) שהמונע מנעלים מרגליו הוא מנודה לשמים, כי דורך על האדמה הארורה.

וכן כתב במור וקציעה (או"ח סימן ד) שצריך ליטול ידיו משום רוח רעה, שברגלים אפילו הם רחוצים יש בהם רוח רעה, וכשנוגע את המנעל הרוח רעה נדבק במנעל, ולכן צריך ליטול ידיו גם כשנוגע במנעל, וכן כתב בפתח הדביר (ח"ג דף רפח). שזה הטעם שצריך נטילת ידיים. ועיין מה שהאריך בזה בשדי חמד (מערכת חליצה סימן ב אות ז).

ובשו"ת דבר יהושע (ח"א סימן עה) כתב שלאור דבריהם שצריך נטילה משום הרוח רעה, עדיין צריך לתרץ מה שכתב בכפי אהרן שלא ראינו ולא שמענו מעולם שנהגו כן, ונראה לומר דבר חדש שמבואר בגמרא במסכת נדה (דף ט ע"א) שהמזה מי הנדה טהור, והנוגע במי הנדה טמא, ומקשה הגמרא והלא בפסוק כתוב 'ומזה', ומתרצת הגמרא שמוזה הכוונה לנוגע, ולכן קוראים לו מזה, שצריך שיעור הזאה, והקשו התוספות (ד"ה מאי) מהיכן יצא לחז"ל להוציא הפסוק ממשמעותו. ותירצו (בתירוץ השני) שכיון שלצורך מצוה הוא נוגע סברה הוא דטהור, וכיוצא בזה כתב הלחם משנה בהלכות חגיגה (פ"ב הי"ג) שאם מליץ בשר קודש לצורך מצוה לא נפסל ולא נעשה נותר, ואם כן אף אנו נאמר כיון שלצורך מצוה נוגעים היבמה והדיינים בנעל החליצה ורגל הייבם, סברה הוא שיהיה טהור ולא יפסלו ידיו על ידי רוח הטומאה.

ובענייננו לדברי הדבר יהושע, אם הטעם שצריך נטילה כשנוגע במנעל הוא רק משום רוח רעה, אולי בענייננו גם אין צריך נטילה, כיון שהכהן חולץ את המנעל לצורך מצוה, אולם כיון שלרוב הפוסקים קיי"ל שצריך נטילה משום טינוף וכמו שכתב המשני"ב (סימן ד ס"ק מא) שהוא משום נקיות, לכן גם הכהן צריך ליטול ידיו. (חש"ח נדה ט ע"א).

מדוע מניחים תפילין על יד שמאל ולא על יד ימין שהוא יד החשוב בכל מקום?

ובכלי יקר (בפרשת בא) מתרץ: להורות שלא בכח יגבר איש כי אם לה' המלחמה, לפי שיד האדם כהה וחלושה מלעשות גדולה או קטנה אם לא כי יד ה' עשתה זאת המחזיק בידו, ועל כן צווה ה' להניח התפילין אשר שם ה' חקוק בהם על יד כהה להורות שיד ה' החזקה הימנית היא הנותנת כח ליד כהה זו, ולהורות נתן בלבם שאין שום מעשה תלוי בפעולת האדם כי אם בעזר ה' יתברך.

כתב האור החיים בפרשת בא על פי דברי הגמרא במסכת מנחות (דף ל"ז) ובענין מי שיש לו הלב על צד ימינו באיזה ד. להיותו מכוון כנגד הלב שבצד שמאל, לכן מניחים אותו ביד שמאל, כך יד יניח תפילין ועיין שו"ת ארץ צבי (סימן קט"ו), וכן בשו"ת דובב מישרים (חלק ב' סימן מ"ו) שאפילו תברר שיש לו לב בצד ימין מניח תפילין בשמאלו.

"בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה (י ח).

וכתב בעל הטורים: סמך מים לשאת את הארון ולברך לומר שצריך ליטול ידיו כדי לישא כפיו.

יש לעיין גבי כהן שנטל את ידיו לברכת כוהנים ולאחר הנטילה חלץ את מנעלו, ולא הצליח לחלצו וחלצו בידו, האם יכול לברך, או שמא צריך לחזור וליטול את ידיו, ואם לא יספיק ליטול ולחזור אולי לא יברך?

לכאורה צריך ליטול ידיו לאחר החליצה, וכמבואר בלבוש (סימן קכח ס"ו) שכתב שאחר חליצת המנעלים ייטול את ידיו, וכתב באליה זוטא (שם סק"ד) הטעם שנוגע בידיו, אבל במנעלים שאפשר לחולצן בלא נגיעה יכול ליטול קודם חליצת המנעלים. ויעויין בפרי מגדים (סימן ד א"א ס"ק יט) שכל זה לדעת המגן אברהם שרק החולץ בידיו צריך ליטול את ידיו, אבל לדעת העולת תמיד, שכל החולץ מנעליו צריך ליטול, גם אם לא נגע בהם, צריך תמיד לחלוץ קודם נטילה.

והנה בשו"ת חיים ושלוש (ח"ב סימן קו) כתב את סדר החליצה, וכתב שלאחר שהאשה חולצת את נעל הייבם, צריכה ליטול ידה קודם שתאמר את הפסוקים, והרי קיי"ל בדבריו של מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן סח"י) שאחד מן הדברים הצריכים נטילת ידיים הוא החולץ מנעליו בידיו, ולא דווקא מנעליו שהוא הדין כאשר חולץ מנעלים של אחרים, והרי המנעל הזה יש לו דין מנעל מן התורה, והולך בו ד' אמות ולכן צריך נטילה, וגם הדיינים הבודקים את הנעל או את רגלו של הייבם צריכים ליטול ידיהם.

ובשו"ת כפי אהרן (ח"א אבהע"ז סימן כא) כתב, שלא ראינו זאת באחד מבתי דינים, ולא נמצא בשום סדר חליצה ואם הדין היה כך לא היו שותקים, ולדעתי אין צריך נטילה, שאם הדיינים נוגעים ברגלו והיא נקיה אינם צריכים ליטול ידיהם, וראיה לכך, שכתב מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן עד ס"ג) שאם גופו בתוך מים צלולים ולבו רואה את הערווה בתוך המים, יחבק גופו בזרועותיו והרי זה הפסק, וכמו כן כתב בט"ז (יו"ד סימן ר סק"ג) שנדה הטובלת תחבוק את גופה בזרועותיה ותברך בתוך המים. והרי נוגעים בגופם במקומות המכוסים, ואיך יכולים לומר דבר שבקדושה, אלא על כרחך כיון שרחצו במים, ואין עליהם מלמולי זיעה אין להקפיד אם נוגעים בהם, וכן גם אם יגעו הדיינים ברגל הייבם כיון שהרגל נקי אינם צריכים ליטול ידיהם, וגם היבמה החולצת אינה צריכה ליטול ידה, כי עיקר הטעם שחולץ מנעליו צריך נטילה הוא או מפני זיעת הרגל הנדבק בו על ידי ריבוי ההילוך ומתמלא זיעה בתוכו, או מפני שמהלך בו הרבה בחצר ונדבק בשוליו איזה טינפת, אבל במנעל

"וקשרתם אותם לאות על ידיך" (יא יח)

איתא בגמרא במסכת מנחות (דף ל"ז ע"א) מהא דכתוב בפרשת בא (י"ג ט"ז) "והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עניך" ילפין דמניחים תפילין ביד כהה שהוא יד שמאל.

יש להקשות: מדוע מצות חשובה כמו מצות תפילין מניחים אותה על יד שמאל הפחות חשובה, הרי יד ימין הוא החשוב בכל מקום?

החזקוני מתרץ: לפי שהימין מזומנת לכל דבר ומושיטים אותה בכל מקום לפי שהיא עסקנית מן השמאלית ואין נכון שיהיו השמות נתונים עליה.

עוד מתרץ החזקוני (פרשת בא): לפי שהימין מזומן לקשור התפילין על יד השמאל ולא השמאל על הימין.

ועוד נראה לתרץ, דהנה כתיב (שמות ט"ו ו') "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב" וכתב רש"י שם וז"ל ימינך ימינך שני פעמים כשישראל עושים את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין עכ"ל, והנה כתוב (שמות י"ג ט"ז) "והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים" נמצא שמניחים תפילין ביד שמאל לזכור כי בחוזק יד היינו שגם השמאל נהפך לימין הוציאנו ה' ממצרים, ולפי זה אתי שפיר שמניחין תפילין ביד שמאל שזה בעצם רמז שהשמאל נהפך לימין ביציאת מצרים.

ועוד נראה לומר: דהרי מצינו שחז"ל קבעו הלכות על פי הכלל שבתורה "דרכיה דרכי נועם" המובא בגמרא במסכת סוכה (דף ל"ב) וכן בגמרא במסכת יבמות (דף ט"ו) והלא עיקר חיוב תפילין הוא לילך כל היום וכן הלכו פעם כל היום בתפילין וכן בשעת שעשו מלאכה, וכן נאמר בשם הבית ברוך על החיי אדם (כלל י"ד ס"ק צ"ו) דבזמן התלמיד היה דבר פשוט דהסנדלר והפחה וכדומה היו מעוטרים בתפילין בשעת מלאכה, והרי המלאכה עושים ביד ימין שיש לו הכח לעשות המלאכה ולכן הניחו תפילין ביד שמאל.

מדוע מי ששולט בשתי ידיו חייב להניח תפילין והרי כיון שאין לו יד כהה היא פטור מתפילין?

והקשו החתם סופר בגמרא במסכת חולין (דף צ"א ע"ב), וכן בשו"ת אבן העזר (חלק ב' סימן ע"א), ובשו"ת רבי עקיבא איגר (מהדורה קמא סימן קכ"ב): לפי שיטת הרמב"ן בגמרא במסכת יבמות (דף ק"ד), וכן בגמרא במסכת חולין (דף צ"ב) דסבירא ליה דאיטר אינו חולץ כלל כשם שכהן איטר אינו עובד מפני שאין לו ימין וגזירת הכתוב דבעינן ימין, ולא אמרינן דאזלינן בתר ימין דעלמא, אם כן בתפילין הי שאיטר מניח ביד ימין כיון דכתיב ידכה והרי יש לו יד כהה שזה יד ימין, מכל מקום שולט בשתי ידיו לא יניח דהא לית ליה לא שמאל ולא ימין, כיון שאין לו יד כהה?

ומתריצים האחרונים: דיש לומר היכא דיתבטל המצווה לגמרי אזלינן בתר שמאל דעלמא, אבל בחליצה הרי יכול ליבם, וכן בכהן תתקיים המצווה על ידי כהן אחר, מה שאין כן בתפילין דאי אפשר לקיים ותבטל המצווה לגמרי משום הכי בשולט בשני ידיו אזלינן בתר עלמא.

ועוד נראה לתרץ על פי מה דמבואר בגמרא במסכת בכורות (דף מ"ה ע"א) דנחלקו בענין כהן השולט בשתי ידיו האם כשר לעבוד בבית המקדש, ולפי מאן דאמר דפוסל הויה כאילו שתי הידיים כהות, אם כן יש לו יד כהה ואזילנן בתר העולם דמניחים בשמאל.

בית המדרש "בית - יוסף"
רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

אנו מרחיבים את עזרת הנשים
ואת חדר השיעורים בבית המדרש.

נאן בוניס את העתיד

עכשיו זו ההזדמנות שלך להתחבר אל המהפכה הרוחנית בגבעת זאב, לזכות את הרבים להרחיב את הלב ולפתוח את הכיס, ולהיות שותף מלא בכל הזכויות העתידיות של התורה והתפילה!

לסיוע ולתרומות: בנק 17 מרכנתיל סניף: 621 חשבון: 89000

המעוניינים לקחת את הפרוייקט על עצמם ולזכות בקריאת שם לחודר השיעורים להנצחת קרובים וידידים יוכלו למנות אל הרב יוסף ויצמן: 052-8144488

ניתן לתרום גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488

כתב מרן להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן כ"ז ס"ק ו') אם שולט בשתי ידיו, מניח בשמאל כל אדם.

והסביר הלבוש (או"ח סימן כז): אע"ג דלדידיה לאו כהה הוא דהא שולט בשתי ידיו, לגבי אחריני הוי יד כהה ועוד שהיא כנגד הלב.

הקורא קריאת שמע אחר זמנה לשם קריאת שמע האם עובר על איסור בל תוסיף? הוכח מפרשת השבוע!

והגר"מ שטרנבוך בספרו שו"ת תשובות והנהגות (חלק א' סימן נ"ז) העיר על רמז זה דבגמרא במסכת ברכות (דף י" ע"ב) מפרש לא הפסיד הברכות, ולא פירש לבל תוסיף. ומסיק: אבל נראה שראוי לדקדק לכוון לא לצאת, או על תנאי בספק, ולא להיכנס לחשש אסור לאו דבל תוסיף.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ב' סימן ס) כתב מסופקני אם יש איסור בל תוסיף בקריאת שמע שהוא גם לימוד תורה, שלא מצינו שאיכא בל תוסיף בקריאת שמע. וראיה לדבר דליכא חשש בל תוסיף: מהא דאיתא בגמרא במסכת ברכות (דף י"ב ע"ב) שרצו לקבוע עשרת הדברות בקריאת שמע, ואם איכא בל תוסיף בקריאת שמע, הרי היה זה בל תוסיף כמו כהן שמוסיף עוד ברכה, ואי"כ כל שכן שלקרות שלא בזמנה אף במכוון למצווה ליכא בל תוסיף, וצ"ע לדינה.

וכן החזון איש (מובא בספר מעשה איש ח"ג עמוד ק"כ) שסובר שדווקא העושה דבר הרשות לשם מצווה עובר על איסור בל תוסיף, אך העושה דבר מצוה אחרת, כמו הקורא קריאת שמע לאחר הזמן, שקריאת שמע הם דברי תורה ומקיימים באמירתם מצוות עשה של תלמוד תורה, אלא שאדם זה כיוון בקריאתם לשם מצוות קריאת שמע, נחשבת מחשבתו למחשבה בעלמא ועל מחשבה לא עוברים על בל תוסיף.

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו' ובשכבך ובקומך" (יא יט).

איתא במשנה במסכת ברכות (דף ט' ע"ב) דזמן קריאת שמע של שחרית עד הנץ החמה רבי יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך מלכים לעמוד בשלש שעות, הקורא מכאן ואילך לא הפסיד, כאדם הקורא בתורה.

יש לחקור מי שקורא קריאת שמע אחר זמנה ומתכוין לקריאת שמע האם עובר על בל תוסיף כיון דהויה לאחר זמנה ומה שכתוב במשנה שמותר זה רק אם אינו מכווין לשם מצות קריאת שמע או דילמא אינו עובר בבל תוסיף ומותר לכוון אחר זמנה לשם מצות קריאת שמע.

הנה החפץ חיים זצ"ל סובר שאם קורא קריאת שמע לאחר הזמן ומכווין לצאת מצות קריאת שמע עובר בבל תוסיף, ויש ליהזר בזה מאד, שרבים נכשלים בזה, וצריך לכוון להדיה שלא לצאת אם קורא לאחר הזמן ולהזהיר על כך, ונראה פשוט שגם במעריב קודם הזמן הדין כן, (כך מביא תלמידו הצדיק רבי שלמה בלוך זצ"ל בספרו ע"מ מ"ב ששמע כן מפה קדשו). ותלמידו הצדיק רבי שלמה בלוך זצ"ל הביא רמז לפסק של רבו החפץ חיים: מהא דאיתא במשנה במסכת ברכות (דף ט' ע"ב) "הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה" שלא הפסיד דווקא אם מכוון כקורא בתורה דווקא, אבל בלאו הכי ראוי לחשוש שעובר בבל תוסיף.

ברכות (דף כ"א ע"א) על הא דאיתא שם בגמרא רבי אלעזר אומר ספק התפלל, אל יתפלל, פירש גאון ז"ל אינו רשאי לחזור ולהתפלל דילמא כבר התפלל ואיכא משום בל תוסיף, ורבי יוחנן אמר אם רצה חוזר ומתפלל דתפלה רחמי ניהו וכו', ומיהו מתפלל ומתנה וכו', ומזה חזינן דגם בכפילות מצוה דרבנן שייך בל תוסיף, אך י"ל דתפלה שאני דאי לאו מצוה איכא איסור דברכה לבטלה, או משום דנראה כמקריב שני תמידין דאית ביה איסורה, (ועיין הלשון בב"ח או"ח סימן ק"ז ריש ד"ה ומ"ש) ומפרש ר"י נמצא כמי שמקריב שני תמידין שהוא עובר בבל תוסיף, ובשו"ת הרשב"א (סימן צ"א) כתב בל תוסיף ומוציא שם שמים ולבטלה, וחדא ניהו לעני"ד כנ"ל דרק בכהאי גוונה דאיכא איסור הוצאת שם שמים לבטלה איכא בל תוסיף בכפילות מצוה, או דנראה כבל תוסיף דמקריב שני תמידין, כמו שכתה הב"ח דאיכא איסורה, ובלאו הכי סבירא ליה להרשב"א כהתוספות וכמו שכתב המנחת חינוך דו"ק, ואם כן בקריאת שמע לכו"ע לא שייך לומר בל תוסיף דליכא איסורה.

וכן בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן נ"ז ס"ק ח) נמי נשאל בקורא קריאת שמע לאחר זמנה דשכרו כעוסק בתורה והוא מכוון לצאת ידי חובת קריאת שמע האם עובר על איסור בל תוסיף.

ודן הדברי יציב: דלפי שיטת התוספות דבעושה מצוה שני פעמים אין איסור בל תוסיף, כמו שכתבו תוספות בגמרא במסכת ראש השנה (דף ט"ז ע"ב ד"ה ותוקעים), וכן בדף כ"ח ע"ב ד"ה ומנא תימרא דלכן אין חשש בל תוסיף בתקיעות דמעומד, לפי זה בוודאי שאין חשש בל תוסיף בקורא קריאת שמע אחר זמנה, והרשב"א ראש השנה ט"ז ע"מ ב' שתירץ קושיית התוספות דלכן אין בל תוסיף בתקיעות משום דכשעושה משום תקנת חכמים שאני עיין שם, ובמנחת חינוך (מצוה תנ"ד) ביאר דהרשב"א גם כן סבירא ליה כהתוספות דכפילות מצוה אין קפידה, דאם לא כן איך נוטלים לולב או מניחים תפילין כמה פעמים ביום, או הרבה זיתים מצה עיין שם. אמנם בהמשך דבריו הוא מביא שהרי ברשב"א בגמרא במסכת

מי שטעה בתפלת שמונה עשרה האם הברכות האלו מצטרפות למאה ברכות?

"ועתה ישראל מה ה' אלוהיך שואל מעמך".

בגמרא במסכת מנחות (דף מ"ג ע"ב) ילפינן מהכא רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום.

יש לחקור מי שטעה בתפילת שמונה עשרה כגון שאמר בימות החמה ותן טל ומטר או להיפך האם הברכות האלו מצטרפות למאה ברכות או דילמא אין מצטרפות?

הנה הגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך (הליכות שלמה תפילה פרק ח בדבר הלכה ס"ק ו) כתב: דמי שטעה בתפלת שמונה עשרה כגון שאמר בימות החמה וטל ומטר או להיפך עולה לו למנין מאה ברכות אלא שאינו יוצא בה ידי חובתו.

האם שייך גלגול נשמות בגוי? הוכח מפרשת השבוע!

וכתב הרמב"ן שיתכן ש"עד היום הזה" אין מדבר על המצרים הטובעים אלא על הסוסים והרכב, שנאבדו מהמצרים ונשאר ללא סוסים וללא כלי מלחמה. ובהגהות שארית ציון על שם הגדולים להחיד"א (אות י ס"ק ל"ה) עמד על העניין האם יש גלגולים גם בגויים, והוכיח שיש עיי"ש, וכתב שאם כן אפשר ליישב לפי זה את קושיית הרמב"ן הזו, ש"עד היום הזה" פי' שנאבדו לעולם ולא חזרו עוד הפעם לתקן את מה שעשו בגלגול הקודם.

אדם שהלב שלו נמצא בצד ימין באיזה יד יניח תפילין?

בעניין צידי הלב, יש בנוותן טעם להביא את מה שדורשת הגמרא על הפסוק 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו'.

בגמרא במסכת ברכות (דף סא ע"א) שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה, ומסתברא דטובה לימינו וראה לשמאלו, דכתיב 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו'. וכתב המהרש"א: שמה שנאמר בפסוק 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו', לא על הלב עצמו נאמר, אלא על שני יועצי הלב, שהכליה הימנית יועצת ללב לטובה, והכליה השמאלית יועצתו לרעה.

בספר אורח דוד (הליכות והנהגות מרבי דוד בהר"ן זצ"ל עמוד רסו) כותב בנו זלמן זצ"ל (בכת"י) שבגמרא בשבת (ק"ט:) מובא שעשו לרבי אבהו כל מוצ"ש עגלה תלתה והיה אוכל ממנו את הכליה. ואפשר לומר הא דאכל את הכליה במוצ"ש משום

"ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם ויאבדם ה' עד היום הזה" (יא ד).

הרמב"ן הקשה בביאור הפסוק שה' אבד את המצרים שטבעו בים "עד היום הזה", והרי כל המתים בים אבדו עולם הם אובדים.

"וְשִׁמְתָם אֶת דְּבַר יְאֵלָה עַל לְבָבְךָ וְעַל נַפְשְׁךָ וּקְשָׁרְתָם אֶתְּם לְאוֹת עַל יְדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיכֶם" (יא ח)

בשו"ת דוב מישרים (ח"ב סי' מ"ו) נשאל ע"י רבי אריה צבי פרומר זצ"ל ר"מ בשיבת חכמי לובלין, על אודות בחור אחד שנודע על פי הרופאים שהלב אצלו בצד ימין האם יניח תפילין בצד ימין משום דבעינן שימה כנגד הלב?

והשיב שאין צד שאלה כלל, דהרי קי"ל בשולחן ערוך (או"ח סימן כ"ז סעיף ו) שאיטר מניח תפילין בשמאל ידיה שהוא ימין דעלמא, אף על גב דליבו בשמאל כמו בכל אדם, רואים שלא בעינן שימה כנגד הלב ממש. ובמרדכי (י"ג: מדפי המרדכי) שהעלה דהא דבעינן שימה כנגד הלב, לא דבעינן סמוך ללב, אלא כנגד הלב.

ואולי לפי זה צריך לומר באם אדם מעוניין לתרום כליה לאחר, ומסתפק איזה כליה לתרום, האם את הימנית או השמאלית, יש לקחת בחשבון ענין זה, שעדיף לתרום את השמאלית, והשאיר אצלו את הימנית. ויש להסתפק, באדם שהורידו לו כליה, וכעת יש לו רק כליה אחת, האם כליה זו יועצת לטובה או לרעה.

סימנה שכיון שכליות יועצות והלב מבין. וכמדומה שמלשון הגמרא משמע שלא אכל רק כליה אחת, ואם כן אפשר שהייתה של ימין שהיה אוכלה משום לב חכם לימינו, לסימן שיהיה לו מעשים טובים ודעה טובה. ומוסיף שם: שמעתי מר' יהושע רובנשקשק להוסיף, שרבי אבהו היה קרוב למלכות, לכך אכל כליה כי היה צריך לתת עצות טובות, ע"כ.

כאשר מותר לאכול בשר פיגולים בגלל פיקוח נפש האם צריך להכשיר את הבשר? הוכח מפרשת השבוע!

מפרק, איסור תורה!... ישבתי מול הרב דסברג, פתאום נאנח הרב ואמר: 'אנחנו שוכחים שהיום שבת, יודע אני שמותר לנו לעבוד, אבל אסור לנו לשכוח שהיום שבת, לזה אין היתר, רצוי שאחד מאתנו ישב כאן אך לא יעבוד, לא יפרק אגוזים, ואז כולנו נחוש שהיום שבת', היינו המומים כולנו בסכנת נפשות והרב מתריע שאנו שוכחים שהיום שבת, קבלנו את הצעתו של הרב וכך עשינו', סבתי שתחיי מספרת שבימי השואה האיומה, נתנו להם הנאצים ימ"ש לאכול רק בשר נבילות וטריפות, ובשר חיות, ואמנם מותר היה להם לאכול מפני פיקוח נפש, אולם אמה ע"ה כשקיבלה פעם א' בשר של דבר אחר היא הכשירה את הבשר האסור, באומרה שאמנם מותר לנו לאכול, אבל אין לנו לשכוח את הדרך והצורה בה אוכל יהודי בשר כשר. וסיפרה שכשקיבלה בשר זה היה זה בערב שבת קודש ובליל שבת השיגה אמה ע"ה נרות, ועל השולחן היו מונחים זה ליד זה נרות שבת קודש, ולהבדיל בין קודש לחול בשר הדבר אחר. והנה את פעולת הכשרת הבשר עשתה מתוך רגש יהודי של "הציבי לך ציונים", וחינוך ילדיה, אולם באמת כך הדין, שכיון שאיסור אכילת בשר אסור, ואיסור אכילת דם, הם שני איסורים נפרדים, אם כן גם כשהותרה אכילת הבשר מפני פיקוח נפש לא הותרה אכילת דם, וצריך להכשיר את הבשר.

"ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם" (יא יח).

וכתב רש"י, מהספרי (פרשת עקב פיסקה מג): "ושמתם את דברי" – אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (ירמיהו לא כ) "הציבי לך ציונים", ע"כ.

בספר צרור המור כתב: שאם יגזרו שלא יניחו תפילין כמו שקרה בימי חכמי התלמוד ועיין בראשית רבה (ל ז) שהקב"ה אמר לאברהם עד שאתה מאיר לי במעשיך הטובים מחו"ל בא והאיר לפני בארץ ישראל. ועיין מור וקציעה (או"ח סימן שו) וקרה ג"כ בפורטוגל, ראוי שתעשה לך סימנים ותקשור חוט השני (אדום) על ירך, שיזכיר לך גם את התפילין שבין עיניך ע"ד "הציבי לך ציונים".

בספר "בסתר רעם" (הלכה הגות ומנהיגות בימי השואה עמוד 410) מסופר על אירוע שהתרחש בברגן בלזן, בחודש אב תש"ד, למחנה זה הובאו יהודים מאמסטרדם עם רבם הרב דסברג רבה של חרונינגן, והועסקו בעבודת כפיה, אחד הניצולים ר' יונה עמנואל העיד על מקרה שארע ביום השבת, שהיה יום עבודה רגיל בו עסקו בפירוק אגוזי משי: "הייתה זו עבודה קלה, בישיבה, אם כי מבחינת שבת היה זה איסור מלאכה, איסור

מי אמר למי על כל לעיסה ולעיסה תהרהר בדברי תורה?

ויתפרנס, על כל מוצא פי ה', כלומר כשבשעת אכילה יהרהר בדברי תורה, שהוא מוצא פי ה' יחיה האדם, אז יחיה אדם ויתפרנס במעט שיאכל שיתברך המזון שבמעיו על הרהורו בדברי תורה, ע"כ.

בספר היא שיחתי (ח"ב עמוד תתנג) מובא ביאור מהגר"ח שמואלביץ זצ"ל על הגמרא במסכת נדה (דף ל ע"ב) שדורשת את הפסוק: "מי יתנני כירחי קדם" (איוב כט ב) שאין לך ימים שהאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שהעובר שוהה במעי אמו, שאוכל ממה שאמו אוכלת שותה ממה שאמו שותה ומלמדים אותו כל התורה כולה, אמר רבי חיים: "לי לוקחת ארוחה שלוש דקות, עובר במעי אמו גם לזה אינו צריך, הוא לומד תורה בלי הפסקה, על זה אומר איוב: מי יתנני כירחי קדם".

"ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (ח ג).

במגיד מישרים (למרן הבית יוסף - פרשת עקב) מובא מה שאמר לו המגיד בליל שבת י"א לאלול, וז"ל: "ה' עמך וכו' רק כי תדבק בי וביראתי ובמשנותיי לא תפריד מחשבותיך אפילו רגע אחד, ותמאס הנאות העולם והזהר מלהתענג במאכל ובמשנתה רק כאשר הורתך. ואחר שזכית להיות כל כך בתענית ראוי לך להתנהג בקדושה ובטהרה, וכשאתה אוכל על כל לעיסה ולעיסה הרהר בדברי תורה ובכן יהיה המאכל קדוש דוגמת הקרבן. וזה שנאמר: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", כלומר כשהאדם אוכל לבד לחם בלא דברי תורה לא יתפרנס ויחיה בכך, אבל תדע במה יחיה האדם

לאחר מספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, מאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים. מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך. ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש"ק ולע"נ קרובים וידידים. המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448